

Herinneringsboek 2020

BOULEVARD
THEATERFESTIVAL
'S-HERTOGENBOSCH

Vorbij het afzetlint

Mart 2020. Die maand hangt de culturele kalender van Nederland aan een wiebelig spijkertje. Nationale maatregelen tegen de verspreiding van corona leiden tot sluiting van theaters en musea. De festivals blijven niet buiten schot. Onzeker is of ze ook in de zomer zullen sneuvelen. Bij Boulevard branden we een doos waxinelichtjes. Maar geloof op wonderen heeft een houdbaarheidsdatum. In april besluiten we de 36ste festivaleditie af te gelasten. Of preciezer: we nemen afscheid van de gedachte dat Boulevard in haar reguliere vorm en omvang kan plaatshebben.

Ach en wee, treurnis en traan – en weer door. Want Boulevard staat voor veerkracht en vindingrijkheid. Asbest, blauwalg, hittegolf of pandemie: het zit in onze levenslustige en dwarse aard om bij tegenslag op zoek te gaan naar oplossingen. Uitgangspunt: wat kan nog wel, in het doolhof van veranderende restricties? Veel, ontdekken we.

GEDURFD

In tientallen grote en kleinere Zoom-bijeenkomsten ontstaat de blauwdruk voor Afzender Boulevard, een kleinschalige en coronabestendige versie van ons festival. Thema: 'Nader de ander'. Een gedurfde oproep, nu de duimstok regeert. Toch is het ons niet om lef te doen. Eerder om noodzaak. Juist in dit jaar van sociale distantie en culturele soberheid willen we ontmoetingen creëren. Tussen festival en stad. Tussen makers, inwoners en bezoekers. Tussen rauwe werkelijkheid en verbeelding. Ontmoeting is al vijfendertig jaar onze raison d'être en kracht. In dat besef kiezen we voor een zo fysiek mogelijke Boulevard. Geen online festival, zoals elders in Nederland? Nee, het is kortstondig overwogen, maar het zou botsen met onze zuidelijke en zinnelijke aard. Te afstandelijk. Te binair. Te alleen.

WIJKEN EN BUURTEN

Eenzijds moeten we de vertrouwde festivallocaties – Parade en Josephkwartier – schrappen, evenals internationale voorstellingen en alle horecavoorzieningen. Ook de bezoekerscapaciteit dienen we fors te verkleinen. Anderzijds laten we met zo'n veertig verschillende

voorstellingen, concerten, performances, installaties en pop up theater zien dat cultuur zeker in barre tijden onmisbaar is. Een belangrijke locatie wordt de Citadel, waar we het openluchttheater van Afzender Boulevard bouwen. Minstens zo betekenisvol zijn de wijken en buurten. Makers strijken neer in parken, bij winkels, in huiskamers en werkplaatsen, in een ggz-instelling en een sportzaal. Onder de koepelnaam Lijn 73 ontstaan kleinschalige projecten, vaak in samenspel met bewoners, gebruikers, verenigingsleden of klanten. Zo is het credo 'Nader de ander' meer dan anagramplezier. Het is zonbeschenen praktijk. Mede dankzij uitzonderlijke lenigheid van de gemeente ontstaat een Bossche Zomer die verbindt, ondanks rood-wit afzetlint.

Team Theaterfestival Boulevard 's-Hertogenbosch

Makers en gezelschappen in 2020

ALEXANDRA BROEDER | The Ghosttrack | NLD
ANOEK NUYENS/FRASCATI PRODUCTIES | Pronk | NLD
BART VAN DE WOESTIJNE | In order of disappearance | NLD
BE FLAT | Ludo en Arcene | BEL
BENJAMIN VERDONCK/TONEELHUIS |
De tijger eet de zebra en de vogel vliegt verschrikt weg | BEL
BENJAMIN VERDONCK | Wereldtournee Den Bosch | BEL
BO TARENSKEEN | De Indië Monologen | BEL
BOI AKIH | BRIDGE THE DISTANCE | BEL
BUILDING CONVERSATION | Washing Hands | NLD
BUILDING CONVERSATION | To Care as Caress | NLD
BURO ROCCOCO | Prentje Momentje | NLD
CIRCUS RONALDO | Applaus (5+) | BEL
CORA BURGGRAAF | La Voix Humaine | NLD
CORPO MÁQUINA/GUILHERME MIOTTO | Instinctive Neighbourhood | NLD
DAVID WEBER-KREBS (ED) | AND THEN THE DOORS OPENED AGAIN | BEL
DRIES VERHOEVEN | U bevindt zich hier | NLD
FABULOKA | Intermezzo | NLD
FRANCESCA LAZZERI | my shadow used to have a density | NLD
JELLE AMERSFOORT | Kinderpopconcert (3+) | NLD
KARIN BLOEMEN | Billie, Aretha, Norah, Amy en Karin | NLD
KATJA HEITMANN | Motus Mori | NLD
KELLY VANNESTE | NLD
KNOT COLLECTIEF | NLD
LA RIBOT/MATHILDE MONNIER/TIAGO RODRIGUES |
Please Please Please | FRA / PRT
MAN IN PAK PRODUCTIES | Wasman | NLD
MARCO MARTENS | Boulevard Sneldichters | NLD
MARTIJN VAN DER ZANDE | WLKSHW | NLD
MELANIE DEMERS/MAYDAY DANSE | Danse Mutante | CAN
MERAL POLAT & TOUKI DELPHINE | Concert | NLD
MEREL VOORSLUIS & AAT DIRKS | Hulde | NLD
MICHELLE DAVID & THE GOSPEL SESSIONS | The Gospel Sessions Vol. 4 | NLD
MINOU BOSUA/MINOUX | De Voeders van Den Bosch | NLD
MONICA GILLETTE & GARY JOPLIN | The Anatomy of Togetherness | DE
MOOV | A Glimpse of a Stranger | NLD

NINA DE LA PARRA | GODS WEGEN | NLD
NOORTJE SANDERS | The Lonely Radio Show | NLD
OSCAR KOCKEN & PATRICK NEDERKOORN | Zomaargasten | NLD
PANKAJ TIWARI & ABHISHEK THAPAR | The Art of Walking | IND | NLD
PIET VAN DYCKE | On Point | BEL
PRIMA DONNA'S | NLD
ROMY ROELOFSEN | De Voorleessessies: Indische en Molukse verhalen | NLD
SCHWEIGMAN& | Spectrum | NLD
SHAILESH BAHORAN/IRC/ILLUSIONARY ROCKAZ COMPANY | Traces | NLD
STRIJBOS&VANRIJSWIJK | Your Trembling Mile | NLD
STUDIO ORKA | Het Pentacordeon (7+) | BEL
SVEN RATZKE | Late Night met Sven Ratzke | NLD
SVEN RATZKE & CLARON MCFADDEN | Near and Dear | NLD
SVEN RATZKE & CAREL KRAAYENHOF | Near and Dear | NLD
SVEN RATZKE & GREGORY FRATEUR (DEZ MONA) | Near and Dear | NLD
SVEN RATZKE & JANNE SCHRA | Near and Dear | NLD
SVEN RATZKE & LAVINIA MEIJER | Near and Dear | NLD
SVEN RATZKE & MICHELLE DAVID | Near and Dear | NLD
THE100HANDS | Tent& | NLD
THEATER ARTEMIS | Happyclappy | NLD
THEATER ARTEMIS | Social Disdancing | NLD
TV uitzending Herdenking 15 augustus 1945 | NLD
ZWERMERS | Pan Catwalk | NLD

Ontmoetingen

Tien zorgvuldig gekozen makers. Met hen gaat Boulevard in zee voor een avontuurlijk project. Wat zij delen: de artistieke lenigheid om met alle beperkingen die corona opwerpt kleinschalige projecten te ontwikkelen. Veelal in buurten en wijken, vaak in samenspel met bewoners en andere betrokkenen. Lijn 73 is de koepelnaam van dit experiment dat de vaste rollen van makers, publiek en festival vloeibaar wil maken.

De tien haltes van Lijn 73

MINOU BOSUA | MINOUX | DE VOEDERS VAN DEN BOSCH

Tussen vijftien uitzinnige vogelverschrikkers en kalmere strobalen houdt theatermaker Minou Bosua [1969] haar gespreksperformance *De Voeders van Den Bosch*. Een vraag die haar intrigeert: is het goed voor je kind, jezelf en de wereld om ook anderen dan de [biologische] ouders in de opvoeding en zorg te betrekken? Een gerechtvaardigde vraag, want niet-conventionele gezinsvormen winnen terrein: van eenoudergezinnen en LHBTQ+-ouders tot empty nest- en pleegouders. Zelf leeft Minou met haar vriendin en hun zesjarig zoontje. Zaai vragen en gij zult antwoorden oogsten, bewijst Minou met *De Voeders van Den Bosch*. Tien genodigden en dertig belangstellenden, die respectievelijk een binnen- en buitencirkel vormen, gaan een levendig gesprek aan. Over stiefouders, werkende moeders en bijspringouders. Over levensmotto's. Over je positie in het gezin. Over struikelen om te leren opstaan. Na afloop verwelkomt driekwart van het publiek de uitnodiging om na te praten en te drinken. Een van de aanwezigen is Peggy Olislaegers, adviseur van Boulevard: "De Voeders van Den

Bosch is exemplarisch voor de Lijn 73-projecten: makers en festival gaan de dialoog met de stad aan, zoeken andere vormen en locaties, dagen uit tot actieve publiekshouding. Dat is spannend, want het schudt alle rollen op: van festival, maker, publiek en bewoner. Niet langer is de maker de eigenaar van de kaders van de verbeelding. Er ontstaat wederkerigheid en mede-eigenaarschap, wat ook de machtsverhoudingen wijzigt." Tot haar plezier ziet ze veel nagesprekken ontstaan. "Informeel ruimte is belangrijk, zeker in coronatijd. Zo sprak ik een jonge vrouw die volgens haar vriend echt moest gaan kijken – zelf was hij de avond ervoor geweest. Ze dacht: 'Hûh, hebben wij een kinderwens?' Maar ze was blij dat ze zoveel verrassende verhalen had gehoord. Ik kende haar niet, zij mij niet. We zullen elkaar waarschijnlijk nooit meer zien. Maar dat een voorstelling zo'n open gesprek tussen bezoekers oplevert, maakt me vrolijk."

CORPO MÁQUINA/GUILHERME MIOTTO | INSTINCTIVE NEIGHBOURHOOD

Op de vloer van de gymzaal staan lijnen. Rood, geel, blauw, groen en wit. Al ruim veertig jaar

beïnvloeden ze lichaamsbewegingen. Elke lijn markeert wat je territorium is, van waaraf je mag scoren en waar je buitenspel staat. Maar Guilherme Miotto [1980] heeft lak aan beperkingen en concepten. In deze sporthal aan de Rijnstraat [Aawijk, Den Bosch-Oost] wil de Braziliaans-Nederlandse choreograaf de deelnemers aan zijn buurtworkshop *Instinctive Neighbourhood* juist uitnodigen tot onbegrensde nieuwsgierigheid. Naar de zeggingskracht van

je eigen bewegingstaal, naar de verschillen met anderen en de invloed van het collectief. Uitgangspunt van Miotto: iedereen is een geboren danser. Dat motto weet zeven vrouwen uit de Aawijk over de streep te trekken, allen zonder professionele dansachtergrond. Al na twee van de zeven zomerse workshopavonden maken hun aarzeling en kat-uit-boom-kijkerij plaats voor overgave. De bewegingsopdrachten van Miotto dagen daar ook toe uit: "Je bent kip en gorilla tegelijk", klinkt in de zaal. Of: "Je bent een verlegen keizerin" en "Je bent een boom met kolossale wortels". De workshop is zeer fysiek, intens en legt het accent op besef van hier-en-nu. "Maar elk streven is afwezig", zegt Miotto. "Het hoeft niet volmaakt. Het gaat mij om *dedicated pointlessness*: toegewijde doelloosheid." Of de workshop verbindt? Miotto: "Tijdens de workshop ga je vaak sterk naar binnen toe. 'We're together

alone', denk ik vaak. Maar je deelt de ruimte, de aandacht, de overgave. Ook zo vorm je een groep."

SHAILESH BAHORAN/IRC | TRACES

Ze delen veel. Van struikeljeugd en street culture tot Aziatische roots en hun amper te doorgronden liefde voor Den Bosch-Noord. Bovendien zijn de b-boys Arjuna Vermeulen [1991] en Jeffrey Hoofs [1990] oprichters van Cypher HQ, een Bossche crew met zeventig leden. Hun hoofdkwartier is op de Tramkade, de voormalige mengvoederfabriek aan de Dieze. They still like mixtures: Arjuna en Jeffrey mengen de werelden van hiphop, breakdance en popping, dat in de funk is ontstaan. Op uitnodiging van Boulevard gaat de Utrechtse choreograaf Shailesh Bahoran [1983] – maker van onder meer de bejubelde solo's *Ignite*, *Heritage* en *REDO* – aan de slag met de twee Bossche b-boys.

Een repeterende vraag in dit dansonderzoek: wat zijn de sociale en culturele sporen van Arjuna's en Jeffrey's herkomst? De tocht voert ver buiten Bossche postcodegebieden: in het dna van Jeffrey tekenen China en Indonesië zich af; Arjuna's familiegeschiedenis gaat terug naar India en het Afrikaanse eiland Mauritius.

Een maand lang werkt Shailesh intensief met het tweetal aan *Traces*. Bij het project zijn ook een filmmaker, cameraman en muzikant uit de hiphopscene betrokken. *Traces* is een tweeluik. Het opent met een indringende documentaire, waarin Arjuna en Jeffrey over hun herkomst, harde levenslessen en hoop vertellen. Het openhartige filmportret vloeit over in een explosieve dansvoorstelling, waarin de twee vrienden – dankzij hun vertrouwen in Shailesh – mijlver buiten hun artistieke comfortzone durven te treden. Bij de première zit de theaterzaal vol trotse Cypher HQ-leden uit Den Bosch en omgeving, van wie sommigen ook in de documentaire figureren.

KATJA HEITMANN | MOTUS MORI

Choreograaf Katja Heitmann [1987] heeft een fascinatie voor musea, depots en archieven. Op die plekken staat de vergankelijkheid even buiten spel. Van alles vind je er: veren van de uitgestorven dodo, de typemachinecollectie van W.F. Hermans of het vuurwapen waarmee Pim Fortuyn is vermoord. Maar een museum voor bewegingen ontbreekt,

stelt Katja. Zonde, want elk lichaam is een archief: in je motoriek en bewegingen is je geschiedenis opgeslagen. De recente dood van haar vader scherpte bij Katja het vergankelijkheidsbesef: "Alles is nu weg. Kan ik me nog voor de geest halen hoe hij zit, opstaat, loopt?"

Het project *Motus Mori*, Latijn voor [uit]stervende beweging, is een ambitieuze poging om zo veel mogelijk lichaamsbewegingen – inclusief kenmerkende mimiek – van mensen te archiveren. Tijdens Afzender Boulevard gebeurt dat dagenlang in de Pleitzaal van Huis73. De tientallen belangstellenden die zich aanmelden, ondergaan een bewegingsinterview van circa een uur. De levensloopvragen die Heitmann en haar medewerkers stellen, maar ook hun scherpe observaties, leveren een grote verzameling bewegingsnotities op. Voor het vervolg van *Motus Mori* zijn ze onmisbaar: de dansers dragen de karakteristieke bewegingen van elke deelnemer op hun eigen lichaam over. Zonder film of foto's, louter door de bewegingen met grote precisie te repeteren en ze eigen te maken. Op Boulevard 2021 zal dat tot een bewegende tentoonstelling leiden. Tien dansers zullen het groeiende bewegingsarchief van Den Bosch tonen.

ALEXANDRA BROEDER | THE GHOSTTRACK – HET WAS STIL AAN HET SPOOR

Het is een onbarmhartig virus, zeggen we. Want de coronamaatregelen botsen met onze diepste behoefte: fysieke ruimte delen met anderen, hun verhalen, oogopslagen en aanrakingen. Bij theatermaker Alexandra Broeder [1978] roept dat de vraag op hoe jongeren in de ggz de pandemie ervaren. Een verhevigde hel? Of een onontdekte hemel, dankzij de oproep om sociale en fysieke afstand te houden? Na gesprekken met Boulevard besluit Alexandra in zee te gaan met jongeren die intern op jeugdpsychiatrisch centrum Herlaarhof in Vught verblijven. Eerder maakte Broeder de voorstellingen *The Well* [2018] en *The Tree* [2019] met meisjes uit een Amsterdamse ggz-instelling. Maar al snel blijken haar beoogde theatrale

onderzoek en een mogelijke presentatie een lat te hoog. Het ernstige autisme waar de jongeren in Vught mee kampen, is een te grote spelbreker. Broeder zit niet bij de pakken neer. Ze gaat vele malen op Herlaarhof op bezoek, observeert, drinkt thee, doet spelletjes en voert een-op-een-gesprekken, met zowel jongeren als een klinisch psycholoog en een ervaringsdeskundige. Het levert haar de grondstof op voor de ontroerende installatie *The Ghosttrack – Het was stil aan het spoor*. De ondertitel is een uitspraak van de klinisch psycholoog, die verwijst naar het beruchte nabijgelegen spoortraject Vught-Boxtel. De installatie wordt aan de rand van stilte- en natuurgebied Het Bossche Broek gesitueerd. Binnen kan de individuele bezoeker plaatsnemen aan een tafeltje, een cassetterecordertje aanzetten en een schrift met aangrijpende teksten lezen. Alle wanden van het kamertje zijn met onbewerkte schapenwol bedekt. Hier is beschutting, buiten de wolvenwereld en de opmars van homo homini lupus.

BUILDING CONVERSATION | WASHING HANDS

Wat is de anatomie van geluk? Zevenentwintig botjes in je hand die – in combinatie met miljoenen zenuwcellen in je huid – de sensatie van aanraking kunnen bezorgen. Maar in coronatijd is dat niet vanzelfsprekend. Veelzeggend: op Google levert de zoekterm 'huidhonger' 106.000 resultaten op.

Als ode aan contact ontwikkelen Daan 't Sas en Lotte van den Berg de installatie *Washing Hands*, onder de vlag van Building Conversation. Dit Nederlands-Vlaams makerscollectief, eerder op Boulevard, ontwikkelt nieuwe gespreksvormen en rituelen.

Washing Hands is van geniale eenvoud. Het vergt slechts vier deelnemende handen, zeep, gastendoekjes, een kom water en wederzijdse nieuwsgierigheid.

De strak uitgevoerde installatie, van hout en natuursteen, biedt twee zitplekken aan weerszijden van een glazen scherm. In het midden staat een waskom. Nadat de deelnemers in stilte een protocol hebben gelezen, wassen ze beurtelings elkaars handen. Aandacht, gewaarwording en ontmoeting zijn de sleutelwoorden.

Tijdens Afzender Boulevard vindt de rituele handwassing op twee locaties plaats: in Huis73 en in het Design Museum. Vrijwilligers van het festival begeleiden het. De praktijk leert dat deelname niemand koud laat. Langdurig iemands handen wassen – vooral als het onbekende handen zijn – roept steevast reacties op: van zenuwachtig giechelen en andere uitingen van ongemak tot zichtbare sympathie en overgave. Nog een waarneming: veel Nederlanders blijken stevige poetsers. Drukt het hygiënezucht of onhandigheid uit? Dat weten enkel de vingers, die hun geheimen in het speelwater achterlaten.

THE 100 HANDS | TENT& | NLD

THE100HANDS | TENT&

Het Zuiderpark in Den Bosch is negen voetbalvelden groot. Weids, grazig, ruim. Een stil wonder dat het bestaat, want vóór de oorlog ontstond het gemeentelijke plan om hier een bos aan te leggen. Tijdens Afzender Boulevard is het Zuiderpark de gedroomde locatie voor *TENT&*, een uitdagend campingproject in ontwikkeling van het Nederlands/Sloveense gezelschap The100Hands. Met hun fysiek en interactief theater verrasten ze al eerder op Boulevard.

TENT& biedt kartonnen tentjes op rij, waarin de deelnemer – voorzien van koptelefoon en recordertje – zich mag verschansen. Er zijn twee versies: de light-versie in het Zuiderpark [vijftien minuten, doorlopend] en de intensieve versie op het aangrenzende Bastion Sint Antonie [vijf kwartier, op vaste tijden en met begeleiding van de makers]. In het tentje beleef je een geleide meditatie, inclusief klanklandschap, denkoefeningen en lichaamswerk.

STRIJBOS & VAN RIJSWIJK | YOUR TREMBLING MILE

Meer moois over het Zuiderpark: de indrukwekkende cirkel van populieren aan de oostzijde vormt het beginpunt van de luistertocht *Your Trembling Mile*, die geluidskunstenars Strijbos & Van Rijswijk in samenwerking met MTD Landschapsarchitecten speciaal voor Afzender Boulevard ontwikkelden. De luistertocht is een

maand in 's-Hertogenbosch te beleven en voert via het Zuiderpark naar de binnenstad, om bij het Noordbrabants Museum te eindigen.

KOCKEN EN NEDERKOORN | ZOMAARGASTEN

Niet iedereen is bekend van *DWDD*, *Heel Holland Bakt* of *Temptation Island*. Toch heeft elke Onbekende Nederlander wel iets aansprekends te melden. Van een jeugdzonde of reisavontuur tot aan een liefdesgeschiedenis of maniakaal beoefende hobby. Want wij zijn verhalenbundels, in eigen beheer uitgegeven. Extra bewijs daarvoor levert *Zomaargasten* van theatermaker/presentator Oscar Kocken [1983] en cabaretier Patrick Nederkoorn [1983]. Tienmaal strijken zij met hun reizende talkshow op een niet-alledaagse locatie in Den Bosch neer – veelal in wijken en buurten. Het publiek, dat op uitnodiging komt, bestaat hoofdzakelijk uit bewoners of anderszins betrokkenen. Vervolgens plukken Kocken en Nederkoorn drie gespreksgenoten

uit het gezelschap. Dat levert onvermoede talkshowverhalen op. Een kleine greep: de ecotoxicoloog die haar partner bij McDonald's leerde kennen; de vrouw die als vergevingscoach werkt; de Iraniër die in het Farsi een gedicht van mysticus Rumi declameert. Na afloop is er wat te eten en te drinken. Bij *Zomaargasten* snijdt het mes aan twee kanten. De ontboezemingen leveren sociale ontmoetingen op; de sprekers beleven many minutes of fame.

De tien locaties: Tielekeshoeven [Rosmalen, i.s.m. bewoners]; particuliere huizen aan de Willem van Oranjelaan en Amstellaan; een atelier in Bokhoven; wijkveldje Buitenpepers [i.s.m. bewoners]; Perron-3 [i.s.m. muziekvereniging Sint Cecilia]; gebouw rugbyclub The Dukes [i.s.m. vrouwenteam]; klooster Does de Willeboissingel [i.s.m. Franciscanen]; hoofdkwartier van PowerUp073 [i.s.m. Farent en Vanzelfsprekend, organisatie van/voor jonge mantelzorgers] en het Cementrum [i.s.m. reparatiewerkplaats Wij Gaan Fietsen].

BENJAMIN VERDONCK | WERELDTOURNEE

Met een transportfiets trekt de Vlaamse theatermaker Benjamin Verdonck acht dagen door de stad, haar buurten en wijken. Zijn vracht: enkele houten kistjes. Beleefd vraagt Benjamin aan bewoners of hij hun iets mag tonen. Dat mag vrijwel altijd, waarna Benjamin de kistjes tot bewegende kijkkastjes transformeert. Zijn scheppingen van touwtjes, hefboompjes, kleurige houten objecten en ijzerdraad imponeren in hun minimalistische schoonheid. Als handelsreiziger in driedimensionale poëzie verbaast hij honderden bewoners, bezoekers en voorbijgangers. Van ijsjeslikkers in de Lepelstraat en buitenlandse studenten in de Mariënburgtuin tot kinderen in Deuteren en winkelcentrumbezoekers in Rosmalen. Enkele andere locaties: Boschveld en de Muntel, Graafsewijk, Aawijk en Hintham. Elke dag maakt hij dagboeknotities, die in het digitale Boulevard Magazine verschijnen. Een fragment over een ontmoeting in het Prins Hendrik-park, zijn favoriete plek:

drie mannen met bier, ze zitten

- onze baas zei dat we voldoende moesten drinken
- mag ik u iets vragen?
- als het geen geld is
- ik wil u graag iets laten zien
- ik zag je met een kratje en dacht die moeten we d'r bij hebben

- is het iets met explosieven?
- het is ongevaarlijk denk ik
- van mij mag het af en toe goed knallen [halverwege de vertoning]
- daar heb je goed over nagedacht
- mooi zo
- en nou wil ik graag weten is dit kunst of je hobby? [de vertoning is afgelopen, applaus]
- biertje?
- johan, haal nog wat bier

- ik trakteer, het is mijn première [hilariteit]
- theaterfestival boulevard interesseert me eigenlijk geen reet weet je, waarom ik er toch naartoe ga? om er een biertje te drinken en dan kijk ik naar de mensen en vraag me af waarom die gekomen zijn en opeens zie ik iemand waarvan ik denk, dat is een echte acrobaat en die daar is een slangenvrouw en dat meisje daar zou best van die rode glanzende appels kunnen verkopen in de pauze

THEATER ARTEMIS | SOCIAL DISDANCING

Winkelkarretjesgeluk in coronatijd. Dat bestaat, laat Theater Artemis zien in *Social Disdancing*. Viermaal verovert het gezelschap pleinen bij supermarkten in het Paleiskwartier, Graafsewijk-Noord, Rosmalen en het Bossche centrum. Ter plekke storten [niet als zodanig herkenbare] performers, klanten en personeelsleden zich in een vrije choreografie voor winkelwagentjes op de levende klanken van een koperensemble. *Social Disdancing* ontmaskert gedrag in tijden van pandemie: wie is beleefd, bang, opofferingsgezind, gehaast of ronduit bot? Absurdistisch en vrolijk.

Programma rond herdenking 75 jaar capitulatie van Japan

Afzender Boulevard wijdt ruim aandacht aan voormalig Nederlands-Indië. Met reden: de geschiedenis heeft al generaties lang invloed op mensenlevens, families en de samenleving. Dat de verhalen van Indische Nederlanders en Molukkers stem en oor verdienen, geldt zeker in 2020. Zaterdag 15 augustus markeert de 75ste herdenking van het einde aan de Japanse bezetting van Nederlands-Indië. Een bevrijdingsdag, al zou er nog een bloedige oorlog tussen Nederland en onafhankelijkheidsstrijders op volgen. Al vanaf begin 2019 werkt Boulevard aan

een cultureel programma voor de 75ste herdenkingsdag. Het komt tot stand in samenwerking met Brabant Remembers, Vereniging HONI, de gemeente 's-Hertogenbosch en Omroep Brabant – die het op 15 augustus uitzendt. Het tv-programma, inclusief impressies van de herdenkingsplechtigheid bij het HONI-monument, kent bijdragen van theatermakers, schrijvers en zangers. Hun namen: Robin Block, Lara Nuberg, Ellen Deckwitz en Esmay Usmany. Ook Boulevard-medewerker Vincent Wijlhuizen en Tony en David Ernst – vader en zoon – laten in hun familieverhalen de invloed van het

koloniale Nederlands-Indië horen. Andere activiteiten van Boulevard rond dit thema zijn de podcastserie *Voorleessessies* – zie pagina 20 – en een speciale editie van *De Indië Monologen* onder regie van Bo Tarenskeen. Aan deze voorstelling, die verhalen, zang en muziek omvat, nemen onder anderen Reggie Baay, Bodil de la Parra, Mei Li Vos en Astrid Seriese deel. De première van een nieuwe tekst van Bo Tarenskeen over dit onderwerp wordt uitgesteld naar 2021.

Openluchttheater

Vanuit Fort Citadel liet Frederik Hendrik de Bossche bevolking in de gaten houden. In de zomer van 2020 zijn de rollen omgekeerd. De bevolking kijkt naar de Citadel. Met reden: er wapperen Boulevard-vlaggen. Dankzij de gastvrijheid van het BHIC kunnen we op deze monumentale plek een Openluchttheater bouwen. Zeven weken vinden hier voorstellingen en concerten voor maximaal 175 bezoekers plaats. Ook Willem Twee, IVC en de Dag van het Levenslied benutten het podium.

International community | webinar

Anderhalve meter is op Boulevard 2020 de fysieke maat der maten. Behalve online: in een digitale bijeenkomst kun je straffeloos op vijftig centimeter van je scherm praten, lachen of niezen terwijl je de ander nabij weet – zelfs als die ander duizenden kilometers van je vandaan is. Een uitkomst, nu Boulevard wegens in- en uitreisbeperkingen geen internationale gasten kan ontvangen. Om dat leed enigszins te verzachten, beleggen we digitale ontmoetingen. Op zaterdag 15 augustus zijn we host van een internationaal webinar voor circa vijftig kunstprofessionals.

Thema: *human specific work*, een nieuw perspectief op ons vakmanschap, die ijvert voor het opschudden van de klassieke driehoek festival-makers-publiek. De deelnemers aan het webinar, dat we samen met het B.Motion Festival in Bassano del Grappa [ITA] organiseren, bevinden zich in München, São Paulo, Mumbai, Oslo, Teheran, Belgrado, Montevideo, Oudtshoorn [Zuid-Afrika], Mumbai, Jodhpur, Brussel, Cambridge, Bergamo en Potsdam – dwars door alle tijdzones heen. De helft van dit internationale gezelschap heeft Boulevard in het verleden bezocht. Vijf kunstprofessionals uit onze eigen organisatie nemen eveneens online deel. Kartrekker is Job Rietvelt, die bij Boulevard met internationalisering is belast. Over de zinvolheid van het webinar: “Juist in tijden van mondiale crises is de behoefte aan kennisuitwisseling en solidariteit over de grenzen groot.” Ook zijn we met het What You See Festival uit Utrecht betrokken bij *Anatomy of Togetherness*, een digitale, Europese workshop-reeks rond genderidentiteit en expressie van en met jongeren met partners uit Duitsland en de Verenigde Staten.

Tiwari en Thapar | The Art of Walking

Van de Hadrian's Wall Path tot de Camino de Santiago de Compostela: langeafstandswandelen is geliefd in Europa. Op 3 juli 2020 knopen ook de kunstenaars Pankaj Tiwari [1986] en Abhishek Thapar [1985] hun veters, waarna ze uit Amsterdam vertrekken. Eindbestemming: Calais, 312 kilometer verderop. Met het project *The Art of Walking* vragen ze aandacht voor migrantenarbeiders in India. Na afkondiging van een nationale lockdown eind maart verlieten miljoenen van hen fabrieken en werkplaatsen in grote steden. Velen vertrokken na hun ontslag. Ze reisden af naar hun plek van herkomst, vaak op het platteland. Aangezien het

openbaar vervoer stillag, besloten velen om te voet naar huis te gaan – vaak een tocht van honderden kilometers.

Tiwari en Thapar, beiden van Indiase afkomst, maken in 2021 een voorstelling aan de hand van hun tocht tussen Amsterdam en Calais. Ze worden tijdens hun reis vergezeld door makers die zich herkennen in het verhaal van ontworteling. Op ons verzoek liep performer, social designer en nieuwe Boulevard-collega Meis uit Eindhoven een dag met het tweetal mee.

Roomservice voor Dries Verhoeven

Thuis is waar mijn bed staat. Die tegelwijsheid past bij de installatie/performance *U bevindt zich hier*

van Dries Verhoeven [1976] in de Brabanthallen. Eén voor één stappen bezoekers een labyrint van gangetjes binnen, waaraan kale hotelkamers met een bed zijn gesitueerd. Treed in je eentje binnen, voel je thuis, ga liggen. Wat volgt, is een vraag- en antwoordspel met briefjes die een onbekende onder de deur door schuift. De apotheose: een ontmoeting met de andere gasten, dankzij een enorm spiegelplafond. *U bevindt zich hier* was een groot succes op Boulevard 2007. In coronatijd krijgt de herneming ervan extra betekenis: reflectie op sociale afzondering. Onvergetelijk, oordelen bezoekers eensluidend. Maar ook vrijwilligers van Boulevard zullen de herinnering amper gewist krijgen. Tijdens het festival verschenen ze drie- à zesmaal per dag – na elke voorstelling – alle dertig bedden. Tot de koningen en koninginnen van het linnen behoort Wies de Groot: “We hebben uitgerekend dat we zo’n duizend keer beddengoed hebben verwisseld.

Telkens een schone kussensloop, dekbedovertrek en twee onderlakens." Niet alleen covid-19 maakt verschooning noodzakelijk, maar ook de hitte in het hotellabyrint: circa dertig graden. "We werkten met mondkapje op en handschoenen aan. Dat was verplicht. Bloedheet, maar wel begrijpelijk. Het moet veilig." Een troost: de uitstekende samenwerking, zowel onderling als met de ploeg van Dries. "We aten en dronken samen, hebben veel lol gehad. Elke avond eindigde met een glas. Keikapot was je, dat wel. Achteraf hadden we net zo goed kunnen blijven slapen. Bedden genoeg. Nog schoon ook."

Pop up theater

Wie 'opploptheater' googelt, vindt enkel Kabouter Plop. Dan toch maar de Engelse term: pop up theater. Onder die noemer laat Boulevard in de binnenstad dans en theater opduiken. Locaties: de drie tijdelijke terrassen aan de Brede Haven, noordzijde Sint-Jan en dak Parkeergarage Wolvenhoek. Boulevard werkt hierin samen met lokale horecaondernemers.

Verder

Naast de Lijn 73- projecten biedt Afzender Boulevard tal van andere voorstellingen, concerten, installaties en performances. Tot de [Nederlandse] premières behoren *Spectrum* van Schweigman&, *my shadow used to have a density* van Francesca Lazzeri, *Het Pentaccordeon* van Studio ORKA en *Applaus* van Circus Ronaldo.

DRIES VERHOEVEN | U BEVINDT ZICH HIER | NLD

De toespraak – een dialoog

Op zaterdag 29 augustus spreekt theatermaker Lotte van den Berg een tekst uit.

Locatie: het openluchttheater op de Citadel.

De tekst, die Lotte op verzoek van het festival schreef,
bezegelt de laatste avond van Afzender Boulevard 2020.

Haar publiek bestaat uit makers, festivalpartners en andere genodigden.

Het is een tekst die binnenkomt – in oren, hoofden en dieper – om niet meer weg te gaan.

Wat betekent het om samen te zijn?
Wat betekent het om samen te leven?
En wat heeft theater daarmee te maken?

Aan de hand van deze grote vragen wil ik vandaag
een paar dingen zeggen.

Om te beginnen: wat betekent het om hier samen
verantwoordelijk te zijn voor dit moment? Je zou
kunnen zeggen dat ik verantwoordelijk ben voor
dit moment, omdat ik ben opgestaan en mijn
stem verhef.

Maar is dat zo?

Twintig jaar geleden deed ik auditie voor de
Regieopleiding aan de Amsterdamse Hogeschool
voor de Kunsten. In mijn motivatiebrief schreef ik
het volgende:

Dat er tijdens de voorstelling iemand op kan staan,
die 'Stop!' roept.
Dat is wat mij fascineert.
Dat het live is.
Een levende kunstvorm.
Dat het onvoorziene onderdeel is
en moet zijn,
van hetgeen zich voltrekt.

Dit moment wordt niet alleen door mij 'gemaakt'.
Jullie doen mee.
Ook als je stil bent en luistert doe je mee.
Deze microfoon doet mee, de stoelen waarop jullie
zitten, de regen.

Vijftien jaar geleden maakte ik Het blauwe uur.
Een voorstelling die om half zes 's ochtends
speelde, bij het opkomen van de zon,
midden in de stad, op straat, voor
basisschoolkinderen en hun ouders.

Na afloop vroeg een jongetje van een jaar of zes
aan zijn moeder:

'Mama, wie heeft deze voorstelling gemaakt?'
Zijn moeder wees naar mij.
'Maar mama,' zei het jongetje opnieuw, 'wie heeft
dan de wereld gemaakt?'
Ik herinner me dat hij om zich heen keek en een
gebaar maakte met zijn armen:
'Dit allemaal, wie heeft dat gemaakt?'.
De moeder lachte, ontroerd, maar er kwam geen
antwoord.
Er is geen antwoord. Of toch?

Wij. Wij hebben deze wereld gemaakt.
Wij: de algen, de bomen, de bergen, de
zandkorrels, de mensen en de reghruppels.

Wij samen.
Wij samen maken deze wereld en dit moment.

Drie weken geleden kwam ik een vrouw tegen.
Energiek. Vol vuur. Lange rok. Grote bril.
Ze reed langs op de fiets. Stapte af.
Zij op straat met de fiets in de hand. Ik op de
stoep.

We spraken met elkaar.
'Theater is geen gebouw', zei ze.
'Theater heeft geen muren. Geen manteau, geen
verhoogd podium, geen stoelen. Theater is een
houding.'

'Theater is een houding', zei ze nog eens. En fietste
weg.
Even plotseling als ze gekomen was.
In mijn verbeelding riep ze nog één keer, over haar
schouder: 'Theater is een houding'.

Theater is een houding. Ja. Een manier van kijken.
Een manier van doen.
Maar ook: Theater is een verhouding. Tussen
mensen. En dingen.
Tussen mensen en dingen.

Dertig jaar geleden stond mijn vader op een plek
als deze.

Grotere zaal. Een hoger podium. 900 mensen op de tribune.

Hij was in de war en vastbesloten.
Dat allebei.

'Ik stop', zei hij.
'Ik stop. U kunt uw geld terugkrijgen bij de kassa. Ik verlaat het toneel en kom niet meer terug. Ik stop.
Ik zoek de werkelijkheid.'

De mensen in de zaal lachten, schuifelden. Geroezemoes.

'Ik stop echt', zei hij.
'U gelooft me niet. U lacht.'

De zaal verstomde langzaam.

'Ik zoek de werkelijkheid.
En die kan ik hier niet vinden.'

Die dag verliet mijn vader, een groot acteur, het theater, om nooit meer terug te keren.

De mensen in de zaal keken naar een man die zich omdraaide, wegliep, nog één keer terugkwam, zich toen echt omdraaide en verdween.

'Ik zoek de werkelijkheid', zei hij. 'En die kan ik hier niet vinden.'
Nog altijd begrijp ik niet wat hij toen bedoelde met 'de werkelijkheid'.
Is de werkelijkheid iets dat je kan zoeken?
Is de werkelijkheid iets dat hier, in het theater niet is?
Bestaat hier slechts de fantasie, het alsof?
En ook: sinds wanneer is fantasie geen werkelijkheid?
En: noem mij iets wat niet werkelijk is.

Voor mij is het theater bij uitstek een plek van verhoogde werkelijkheid.
Of misschien beter gezegd: dat zou 't moeten zijn.

We zitten in de lobby van een theater in Amsterdam, mijn vriend zegt, in reactie op de voorstelling die we net bezochten:
'Het maakte niet uit dat ik er was.
Ik had er net zo goed niet kunnen zijn.'

Dat is me altijd bijgebleven.
Dat je in de zaal kan zitten en het gevoel kan hebben: 'Het maakt niet uit dat ik hier ben.'
Zoals je ook in een stad kan wonen en het gevoel kan hebben: 'Het maakt niet uit dat ik er ben.'

Wat betekent het om samen te zijn?

'Theater is een houding', riep de vrouw over haar schouder terwijl ze wegfietste.

Theater is geen gebouw.
Heeft geen muren.
Geen manteau.
Geen verhoogd podium.
Geen stoelen.
Theater is mensen kijken naar mensen.
Iemand staat op en laat zich zien.
De ander blijft zitten en kijkt.
Daar is moed voor nodig.
Voor allebei.
Je laten zien. Dat is iets.
Maar bereid zijn te kijken, te zien.
Iemand te zien. Iets te zien.
Dat is pas echt iets.

Het echte werk, dames en heren,
Gebeurt bij u.
In u.
In jullie.

Publiek ben je niet. Dat word je.
Je wordt publiek op het moment dat je beslist te kijken.

Je blijft stilstaan, richt je blik en kijkt.
Niemand is voortdurend publiek.
Hét publiek bestaat niet.
Er bestaan mensen die voor even publiek worden.
Dat is alles.
Nogmaals.
Publiek ben je niet, dat word je.
Steeds opnieuw.

Gezamenlijk ergens naar kijken,
je aandacht ergens op richten,
kan niet vanzelfsprekend zijn.
Nooit.

Als ik zo meteen begin te trillen.
Me vastpak aan deze stoel.
In huilen uitbarst.
Als het me niet lukt me te herpakken.
En als ik zo zou blijven staan.
Wankel.
Doorzichtig.

Wat doet u dan?
Wacht u op de verantwoordelijke?
Op degene die de middag presenteert?
Leunt u achteruit om voelbaar te maken aan uzelf: ik hoef niet.
Dit is niet aan mij. Dit is niet mijn verantwoordelijkheid.
Waarschijnlijk wel. Ik zou het ook doen.
Het is niet aan mij.

Maar is het zo?

Ik moet denken aan de 500 kinderen uit Moria, het vluchtelingenkamp in Griekenland.
Een diep triest verhaal, dat vinden we allemaal.
Maar hier in de zaal zitten mensen die stemmen op politici die tegen de komst van deze kinderen zijn.

Ik moet denken aan een jongen, die ik tegenkwam in een winkelcentrum hier in Den Bosch.
Met de roltrap zakte hij traag naar beneden, richting de winkelgoot.
'Apen zijn het', schreeuwde hij. 'Apen. Aan de

ketting moeten ze. Aan de ketting.'

Wat doe je?

Wend je je tot de eigenaar van het winkelcentrum?

Tot de verantwoordelijke politicus?

Tot degene die de middag presenteert?

Zak je achteruit.

Ongemakkelijk, schuifelend.

Pak je je telefoon erbij?

Er is niet één antwoord.

Het is niet eenvoudig.

En precies daarom moeten we het oefenen.

Welke houding we aannemen.

Welke verhoudingen we installeren, in stand houden of veranderen.

Hier, in het theater, kunnen we onze houding oefenen,

dat is de afspraak.

Dit is een plek waar we voorstellen kunnen doen,

waar we patronen voor even doorbreken,

en verhoudingen aftasten.

Waar we 'Stop!' kunnen roepen.

Als jij dit doet,
doe ik dat.

Ik kan je vertellen wat ik het liefst zou willen

dat u doet,

als ik hier sta;

wankel,

doorzichtig.

Ik zou willen dat u bleef.

Dat u bij me bleef met uw aandacht.

Zonder het op te lossen.

Ik zou hopen dat ook de organisatoren van de

avond dat zouden doen.

Doen door niet te doen,

Betrokken blijven.

Het moment verduren.

Tijd en ruimte delen.

Ik zou troost vinden in het feit dat we met elkaar de moed op kunnen brengen om ook als het moeilijk wordt samen te blijven.

Ik zou kracht putten uit het feit dat u niet bang bent voor mijn kwetsbaarheid.

Wat betekent het om samen te zijn?

In een wereld waar alles langs elkaar heen schiet, de theatraliteit en het drama overal in doorklinken en focus ver te zoeken is.

Kunnen we in die wereld,

rond het podium dat we samen creëren,

aandacht bundelen

en gemeenschap vormen?

Voor even.

Voelen dat we samen verantwoordelijkheid dragen, voor dit moment.

Voor de manier waarop we met elkaar omgaan, op elkaar reageren.

Voor de manier waarop we elkaar aanspreken, bekritisieren en aanmoedigen.

Voor de manier waarop we samen dansen,

zingen en drinken.

Voor de manier waarop we samen wereld zijn.

Wij zijn hier samen

met mensen en dingen,

met ideeën.

Wij zijn hier samen ook met de mensen die er niet zijn,

met mensen die nog nooit naar dit theater

kwamen en wel in deze stad wonen.

Met mensen ook die aan de andere kant van

de wereld wonen,

In Beiroet, in Wisconsin.

Met de vissen in de oceaan

en de koeien in de wei verderop.

En als ze er nog niet waren, zijn ze er nu,

omdat ik ze benoemd heb.

Het gaat nooit enkel over het verhaal dat verteld wordt op het podium.

Nooit enkel over de bewegingen die gemaakt worden op het podium.

Nooit enkel over het lied dat gezongen wordt op het podium.

Het verhaal, de beweging, het lied staan niet op zichzelf, maar zijn verbonden, met degene die luistert met degene die kijkt en met de verhalen, bewegingen en liederen die zij in zich dragen.

Alles wat we hier doen, is in dialoog.

Jullie kunnen stop roepen, een lied aanvangen, een arm om mijn schouders leggen.

Dat zouden jullie kunnen doen.

En ook als jullie het niet doen,

doen jullie iets.

Daarin schuilt de kracht van hetgeen we hier doen

en van hetgeen we hier vieren.

Niets staat op zichzelf. Ooit.

De kinderen in Moria niet.

De schreeuwende jongen in het winkelcentrum niet.

Wij niet.

Wat betekent het om samen te zijn?

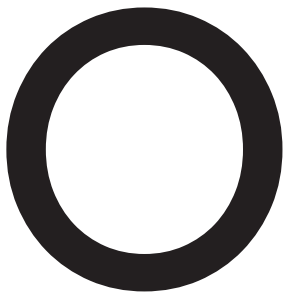
Het betekent veel. Heel veel.

Dank jullie wel.

Spread the news

'Spread the news!' is het motto van marketeers. Maar nieuws is niet het enige dat razendsnel en wereldwijd zijn weg vindt. In 2020 noodzaakt corona de woord- en beeldverspreiders van Boulevard om veel bakens te verzetten. Minder fysieke, meer digitale marketing.

Ondanks de kleinschaligheid van Afzender Boulevard verwelkomen we tussen half juli en begin september zo'n 15.000 bezoekers bij live voorstellingen, concerten, installaties, performances en pop-up [straat]theater. Pakweg de helft van hen beleeft Boulevard met een vooraf gekocht kaartje. De andere helft ontmoet makers en hun werk op veelal verrassende plekken, met name in wijken en buurten. Enkele duizenden mensen beluisteren een of meerdere van de veertien podcasts die

we uitbrengen. Aan 75 jaar capitulatie van Japan in voormalig Nederlands-Indië wijden we een speciale televisie-uitzending die we samen met Omroep Brabant, Brabant Remembers, de gemeente 's-Hertogenbosch en vereniging HONI maken. Zij trekt 60.000 kijkers.

WEBSITE

Voor het eerst in 35 jaar heeft Boulevard geen programmaboek of -krant. Het maakt de website www.festivalboulevard.nl nog belangrijker, waarbij de gewijzigde festivalopzet ook grotere flexibiliteit van de site verlangt. Het programma kent immers meer variatie. Zo zijn er gratis voorstellingen waarvoor reservering nodig is, maar ook projecten waarvan de locatie en tijd niet vooraf bekendgemaakt mogen worden, om opeenhoping van publiek te voorkomen. Ondanks de fors gereduceerde omvang van het programma zijn de online cijfers meer dan gunstig. We behalen 40% van de reguliere hoeveelheid bezoeken/pageviews/online aankopen. Ook de spreiding in tijd is ruimer. In het besef dat de capaciteit fors kleiner is, openen bezoekers vroegtijdig de jacht op online kaarten. Verder groeit in 2020 het aandeel mobiel websitegebruik ten opzichte van desktop/laptop door.

BLVRD VANDAAG

Voor het eerst in jaren brengen we geen fysieke Dagkrant uit. In plaats

daarvan publiceren we een online magazine. Twaalf achtereenvolgende dagen maakt een kleine redactie BLVRD Vandaag. Elk magazine, dat gemiddeld dertien pagina's telt, biedt interviews, columns, reportages, foto's en een videojournaal. BLVRD Vandaag is een uitkomst voor wie niet zelf op pad kan of wil, maar ook een tegemoetkoming aan wie misgrijpt op kaarten. Alle magazines zijn nog beschikbaar op www.festivalboulevard.nl/nl/magazine/.

PODCASTS

Twee vaste luisteractiviteiten op het festival – de *TLKSHW* van Martijn van der Zande en de *Voorleessessies* – smeden we tot podcastseries om. De Voorleessessies omvat zes podcasts met Indische en Molukse verhalen en reflecties. Redactie is in handen van Romy Roelofsen. Schrijvers zijn Marion Bloem, Dido Michielsen, Maurice Selek, Lara Nuberg en Lala Bohang, Sylvia Pessireron en Eveline Stoel. Zij lezen zelf hun teksten voor. In totaal worden afleveringen van de podcast ruim 4.000 keer via Spotify en andere platforms beluisterd of via YouTube bekeken. Ze zijn nog beschikbaar.

MARTIJN VAN DER ZANDE | WLKSHW

Wandelschoenen, een goede geluidsrecorder en spraakzaam gezelschap. Meer heeft NOS-radiojournalist Martijn van der Zande [1977] niet nodig voor *WLKSHW*. In deze serie van acht podcasts voert hij gesprekken met bekenden van Boulevard. Zij vertellen over hun werk, twijfels en dromen. Elke wandeling vindt op een andere locatie in Nederland plaats. Aan het woord komen pendelbusgids Frits; de theatermakers Dries Verhoeven, Boukje Schweigman, Minou Bosua en Kirsten van Teijn; muzikaal entertainer Sven Ratzke; festivaldirecteur Viktorien van Hulst. Een dubbelgesprek voert Martijn met Yaya Timisela en Eva Latumahina, vrijwilligers van Boulevard en beiden van Molukse afkomst. De podcast begint zo:

Yaya: "Molukse mensen hebben een bepaalde lach. Die is zo herkenbaar."

Martijn: "Wat is die Molukse lach?"

Yaya en Eva: "Hahahajeeeeee!"

Soms stukt de lach, op hun wandeling over de Vughtse heide en rond woonoord Lunetten. In de barakken van dit voormalige Duitse concentratiekamp huisvestte de Nederlandse regering vanaf 1951 tientallen KNIL-militairen en hun gezinnen. Yaya en Eva vertellen over hun jeugd, de verhuizing van kampbarak naar rijtjeshuis, over de morele en financiële schuld die Nederland nooit heeft ingelost.

Beiden zijn betrokken bij de plannen van

Boulevard om podium te zijn voor de veelal ongekende verhalen van Molukkers en Indische Nederlanders. Eva roept een bewogen Boulevard-bijeenkomst in herinnering, een jaar vóór de 75-jarige herdenking en viering van het einde van de Tweede Wereldoorlog in voormalig Nederlands-Indië.

"In Theater aan de Parade, op uitnodiging van Boulevard. Het was voor het eerst dat Molukkers en Indo's bij elkaar kwamen. Dat was bijzonder. Het zijn twee werelden. Maar we zijn gegaan. We waren nieuwsgierig."

Eva en Yaya hoopten dat Boulevard alle zijdes

inclusief de schaduwkanten zou belichten: de koloniale uitbuiting, de oorlogsmisdaden, het zwijgen. Die hoop is uitgekomen. Eva over de noodzaak van stem geven aan het verleden: "Als je nu een Nederlands kind vraagt 'weet jij wat een Molukker is?', dan denken ze 'nou dat zal wel een asielzoeker zijn'. Ze kennen het verhaal niet waarom wij hier leven."

Martijn even later, diep in het bos: "Euhm, weten jullie de weg nog terug?" Eva en Yaya: "Nee, maar we komen er wel." Ze schateren. Alle acht podcasts van *WLKSHW* zijn nog op Spotify en YouTube te vinden.

Het begint met co en is besmettelijk

**Wie constructief en collegiaal is, komt tot coproducties.
Dat samenwerken blijkt nog besmettelijk ook. De lijst van voorstellingen
en projecten die in gezamenlijkheid tot stand komen, groeit.**

COPRODUCTIES IN 2020

ALEXANDRA BROEDER | The Ghosttrack – Het was stil aan het spoor | NLD
BENJAMIN VERDONCK | Wereldtournee Den Bosch | BEL
CORPO MÁQUINA | Instinctive Neighbourhood | NLD
DAVID WEBER-KREBS (ED) | And then the doors opened again | BEL
FRANCESCA LAZZERI | my shadow used to have a density | NLD
TV-UITZENDING HERDENKING 15 AUGUSTUS 1945 | NLD
MARTIJN VAN DER ZANDE | WLKSHW | NLD
MINOU BOSUA, MINOUX | De Voeders van Den Bosch | NLD
MONICA GILLETTE & GARY JOPLIN | The Anatomy of Togetherness |
DEU | ITA | NLD
OSCAR KOCKEN & PATRICK NEDERKOORN | Zomaargasten | NLD
PANKAJ TIWARI & ABHISHEK THAPAR | The Art of Walking | IND | NLD
SHAILESH BAHORAN/IRC/ILLUSIONARY ROCKAZ COMPANY | Traces | NLD
THE100HANDS | TENT& | NLD
THEATER ARTEMIS | Social Disdancing | NLD

EERDERE COPRODUCTIES DIE IN 2020 NOG TE ZIEN WAREN:

ALESSANDRO SCIARRONI | Augusto | ITA
GUILHERME MIOTTO | .Ball | NLD
BERLIN | Box Project | BEL
NTGENT/MILO RAU | Compassie | BEL | CHE
DRIES VERHOEVEN | Guilty Landscapes | NLD
JIJA SOHN | Kyabajo | NLD
NTGENT/ERSAN MONDTAG | De Living | BEL | DEU
HET ZUIDELIJK TONEEL/LUCAS DE MAN | De Man door Europa | NLD

NIENKE NASSERIAN | Masai | NLD
BERLIN | True Copy | BEL
JOHAN SIMONS/ERWIN MORTIER/ELSIE DE BRAUW |
Vrouw in Niemandland | NLD
BENJAMIN VERDONCK/LUCAS VAN HAESBROECK | Waldeinsamkeit | BEL
BERLIN | Zvizdal | BEL

NIET IN 'S-HERTOGENBOSCH GEPRESENTEERD WEGENS CORONABEPERKINGEN

LA RIBOT/MATHILDE MONNIER/TIAGO RODRIGUES | Please Please Please |
ESP | FRA | PRT
Bejubelde Spaans/Frans/Portugese dansperformance over de invloeden
van instellingen [kerk, kazerne, school etc] op ons lichaam.
Première 5 september 2019 Théâtre Vidy-Lausanne.

MELANIE DEMERS/MAYDAY DANSE | Danse Mutante | CAN | USA | MLI | BEL | NLD
Sterk duet waarin drie choreografen – Ann Liv Young [New York],
Kettly Noël [Bamako] en Ann Van den Broek [Antwerpen/Brussel] –
opeenvolgend vervormingen en veranderingen aanbrengen.
Een onderzoekspresentatie was in 2019 tijdens Boulevard te zien.
Première 17 september 2019 bij Agora Danse Montréal.

BENJAMIN VERDONCK/TONEELHUIS | De tijger eet de zebra en de vogel
vliegt verschrikt weg | BEL
Fascinerende kijkkast over de wankelende natuur, waarin objecten de rol
van de mens in het ecoysteem overnemen.
Première 23 februari 2020 Toneelhuis Antwerpen.

Dank!

Dank aan alle subsidiënten, sponsors en partners!

We weten al lang hoe bijzonder onze relatie met velen is. Dit jaar werd dat versterkt zichtbaar. Dank aan degenen met wie we dit jaar onverhoopt niet konden werken maar die onverminderd positief bleven en alweer plannen met ons maken voor 2021.

Dank aan allen die onze alternatieve plannen omarmden: financieel of in partnerschappen. Speciale dank aan degenen die met hun organisatie of bedrijf dit jaar in zwaar weer belandden. Met jullie hopen we vurig op nieuwe kansen in 2021.

Subsidiënten / Begunstigers

Provincie Noord-Brabant

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

VSBfonds,
iedereen doet mee

FONDS 21

BankGiro Loterij FONDS

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

75 PERSONAL
LIFE CHANGING
WAR STORIES

40
45
BRABANT
REMEMBERS

Partners

STAGELIGHT

avans
hogeschool

Fontys Hogeschool voor de Kunsten

CANON
BUSINESS
CENTER
NEDERLAND

BIM
maakt
ondernemer
mogelijk

Culturele Partners

Afzender Boulevard was niet mogelijk geweest zonder de betrokken steun van onze vrienden en vrijwilligers.

Twee vooruitblikken

Begin 2021 krijgt Theaterfestival Boulevard de Prijs van de Kritiek 2020 uitgereikt, vanwege de constante hoge kwaliteit en de inspirerende corona-editie van 2020. Voor het eerst in 54 jaar kent de Kring van Nederlandse Theatercritici deze toonevendende prijs aan een festival toe.

Daar past een oudere wens bij: het maken van een boek over 36 jaar Boulevard. Deze kloeke publicatie, die stoelt op gesprekken met vele makers, medewerkers en andere betrokkenen, zal in de lente van 2021 verschijnen. Het boek, dat met steun van Stichting Vrienden Theaterfestival Boulevard tot stand kan komen, zal ook bij de boekhandel – waaronder Adr. Heinen – te koop zijn.

KARIN JONKERS

FOTO BACKCOVER: BART VAN DE WOESTIJNE | IN ORDER OF DISAPPEARANCE | NLD ©KARIN JONKERS

Colofon

Herinneringsboek 2020 is een uitgave van Theaterfestival Boulevard 's-Hertogenbosch

Samenstelling: Viktorien van Hulst, Eric Alink

Redactie: Eric Alink

Grafische vormgeving: Karin Jonkers/Yell & Yonkers

Druk: PreVision

Sint Josephstraat 18
5211 NJ 's-Hertogenbosch
www.festivalboulevard.nl
073 6124505

 @tfboulevard /festivalboulevard festival_boulevard